

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE DEVELOPMENT OF SCENARIO-BASED LEARNING ACTIVITIES
TO ENHANCE ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCIES IN SOCIAL STUDIES
FOR SECOND-YEAR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

วีรภัทร เคนบุบผา^{1*}, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ² และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์³
Weerapat Kenbubpa^{1*}, Sawetaporn Tangwancharoen² and Bhumbhong Jomhongbhibhat³

(Received: 9 May, 2026; Revised: 21 Jun., 2026; Accepted: 23 Jun., 2026)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 24 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน และ 2) แบบวัดสมรรถนะ 4 ด้าน จำนวน 5 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) การทดสอบทีแบบกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน การหาขนาดอิทธิพล และการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบย้อนหลัง ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/83.65 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) นักเรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทุกด้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) โดยมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง และผลการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบย้อนหลังมีค่าเท่ากับ 1.00

คำสำคัญ: แนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน, สมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้, สังคมศึกษา

¹ นักศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

¹ Graduate Student, Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani Province, Thailand

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

² Assistant Professor Dr., Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani Province, Thailand

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

³ Associate Professor Dr., Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: weerapat.kenbubpa@gmail.com

Abstract

This study aimed to 1) develop scenario-based learning activities to enhance active citizenship competencies in Social Studies for second-year junior high school students, with an efficiency criterion of 80/80, and 2) compare students' active citizenship competencies before and after participating in the instruction. The sample consisted of 24 students selected through cluster random sampling, with intact classroom serving as the sampling unit. The research instruments included 1) eight scenario-based lesson plans and 2) five assessments measuring four dimensions of active citizenship competencies. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, efficiency index (E_1/E_2), a dependent samples t-test, effect size, and post hoc statistic power analysis. The results indicated that 1) the scenario-based learning activities achieved an efficiency of 87.95/83.65 exceeding the established criterion, and 2) students' active citizenship competencies across all four dimensions were significantly higher after the intervention than before the intervention ($p < .01$), with a large effect size and a post hoc statistical power of 1.00.

Keywords: Scenario-Based Learning, Active Citizenship Competency, Social Studies

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560) ทั้งองค์การสหประชาชาติที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาเพื่อความยั่งยืน พ.ศ. 2573 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ระบุสอดคล้องกันว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของนักเรียนทุกช่วงชั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของประเทศไทย พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติทุกช่วงชั้น เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำที่สุดเกือบทุกด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) จึงจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาบนฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568) ซึ่งจากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย ความเป็นพลเมืองที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี (Active Citizenship) หมายถึง การมีจิตสำนึกสาธารณะและเข้าร่วมแก้ปัญหาหรือขับเคลื่อนสังคมอย่างกระตือรือร้นบนหลักวิถีประชาธิปไตย โดยมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ เคารพและยอมรับความต่าง มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

นักการศึกษาหลายท่านระบุว่า การพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้องบูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผ่านกลยุทธ์การสะท้อนคิดและสถานการณ์จำลองที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Westheimer & Kahne, 2004; Kahne & Sporte, 2008; Zabun, 2025) โดยการออกแบบชั้นเรียนที่

เอื้อต่อการวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองได้สูงกว่าการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ (Jerome et al, 2024; Fuentes-Moreno et al, 2020) ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ จึงต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงเนื้อหากับวิถีชีวิตจริง ผ่านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน มีครูเป็นผู้อำนวยการความสะอาด เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการข้างต้น

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย พบว่า งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ยังไม่มีข้อจำกัด 3 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ซึ่งมีอุปสรรคในการควบคุมชั้นเรียนและเก็บข้อมูล (ศุภชัย สมนวน, 2565; อัสหะมะ หะยิโยโซะ, 2565) 2) การรายงานผลส่วนใหญ่เน้นเฉพาะระดับนัยสำคัญทางสถิติหรือสถิติพื้นฐาน โดยขาดการรายงานขนาดอิทธิพลและการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบย้อนหลัง เพื่อยืนยันความเพียงพอและความน่าเชื่อถือของขนาดกลุ่มตัวอย่าง (วิศิษฐ์พร บุตรกุล และอังคณา ตุงคะสมิต, 2568; สุภารัตน์ เสมอใจ และจักราวุธ บุชดี, 2568) และ 3) ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่นำแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เช่น งานวิจัยของ เจนศึก โพธิศาสตร์ และคณะ (2568) ชณัฐภา มีเพียร (2563) และ Bektaş (2020) ที่นำแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานบูรณาการกับแนวคิดอื่น อาทิ การใช้บริบทเป็นฐาน งานวิจัยนี้จึงออกแบบกิจกรรม 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน และประเมินสมรรถนะที่ครอบคลุมครบทั้งมิติความรู้ ทักษะ เจตคติ และสมรรถนะ จากทั้งครูและผู้เรียน เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

สำหรับแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานนั้น ได้มีผู้เชี่ยวชาญอย่าง Errington (2010) กล่าวว่า เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ฉากทัศน์เป็นเครื่องมือหลักในการบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะทางสังคม (Della Volpe, 2024) สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การศึกษาปัญหาสังคม ติดตามเหตุการณ์ปัจจุบัน และอภิปรายในบรรยากาศที่เปิดกว้าง (Kahne & Sporte, 2008) โดย Coello Briones et al (2025) ได้ระบุว่า การรวมสถานการณ์จำลองด้านประชาธิปไตยเข้ากับการเรียนรู้จากปัญหาจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกไตร่ตรอง เจอร์จาต่อรอง และตัดสินใจร่วมกัน สอดคล้องกับบริบทวิชาสังคมศึกษา ที่เน้นการพัฒนาปัญญาและทักษะทางสังคม เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารณราชวิทยาลัย อุบลราชธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนวัดอุปถัมภ์พิเศษมุ่งเน้นความเป็นเลิศด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีศักยภาพสูง (สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา, ม.ป.ป.) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน พบว่า นักเรียนบางส่วนที่อยู่ในกลุ่มเจเนอเรชันอัลฟ่ามีคุณลักษณะที่ยังไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของโรงเรียน เช่น ขาดความอดทน ความรับผิดชอบ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการเรียนรู้นี้บนฐานสมรรถนะ ถือเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ (กมลชนก นาคสุทธิ และคณะ, 2567)

จากสภาพการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียน และหลังเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานหลัก คือ นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ทุกด้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สมมติฐานย่อย คือ นักเรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านเจตคติและคุณลักษณะ 4) ด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ และ 5) ด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ (นักเรียนประเมินตนเอง)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน

1.2 ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ ซึ่งวัด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านเจตคติและคุณลักษณะ และ 4) ด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้

2. เนื้อหาสาระและระยะเวลาในการวิจัย ใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 16 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง รวม 8 สัปดาห์ ซึ่งไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จังหวัด จำนวน 14 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 336 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย อุบลราชธานี จำนวน 24 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม G*Power 3.1 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างล่วงหน้า สำหรับการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มไม่อิสระ โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (d_z) เท่ากับ 0.8 ซึ่งมีระดับขนาดใหญ่ (Cohen, 1988) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .01 และอำนาจการทดสอบ ($Power=1-\beta$) เท่ากับ .80 ผลการคำนวณพบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ คือ 19 คน ดังนั้น การใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน จึงมีจำนวนเพียงพอต่อการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ซึ่งมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.89$, S.D.=0.10) และมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.93-1.00 จำนวน 23 ข้อ ตามองค์ประกอบกิจกรรม สามารถนำไปใช้ได้

2.2 แบบประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้ง 4 ด้าน 5 ฉบับ ประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแบบประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้ง 4 ด้าน 5 ฉบับ

เครื่องมือ	จำนวน	คะแนนเต็ม	IOC	ความเชื่อมั่น
1. แบบทดสอบวัดความรู้ (ปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก)	40 ข้อ	40 คะแนน	0.80-1.00	Lovett = 0.94
2. แบบวัดทักษะ (ตรวจสอบรายการ 5 ระดับ)	7 ข้อ	7 คะแนน	1.00 ทุกข้อ	KR-20 = 0.76
3. แบบสังเกตคุณลักษณะ (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)	6 ข้อ	5 คะแนน	1.00 ทุกข้อ	$\alpha = 0.94$
4. แบบประเมินสมรรถนะฯ (รูบรีคแบบองค์รวม 4 ระดับ)	4 ด้าน	8 คะแนน	0.80-1.00	$\alpha = 0.91$
5. แบบประเมินสมรรถนะฯ (นักเรียนประเมินตนเอง) (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)	16 ข้อ	5 คะแนน	0.80-1.00	$\alpha = 0.97$

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการทดลอง ปฐมนิเทศกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงกระบวนการและบทบาทหน้าที่ จากนั้นทำการประเมินก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ และเครื่องมือประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านอื่น ๆ โดยใช้เวลานอกเวลาเรียน รวม 2 ชั่วโมง

3.2 ขั้นตอนการทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง 24 คน จำนวน 8 กิจกรรม ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา 16 ชั่วโมง โดยแต่ละกิจกรรมใช้แนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน แบ่งเป็น 2 โมดูล ครอบคลุม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นำเสนอฉากทัศน์และรับบทบาท 2) วิเคราะห์ปัญหาและไตร่ตรอง 3) ตัดสินใจและเผชิญผลลัพธ์ และ 4) สะท้อนคิดสู่ความเป็นพลเมือง ซึ่งมีการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนทุกกิจกรรม

3.3 ขั้นหลังการทดลอง ดำเนินการประเมินหลังเรียน ด้วยเครื่องมือชุดเดิมทั้งหมด โดยใช้เวลานอกเวลาเรียน รวม 2 ชั่วโมง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติ โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ Lovett, สูตร KR-20 และสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) การทดสอบประสิทธิภาพ (E_1/E_2) การทดสอบที่แบบกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) การหาขนาดอิทธิพลแบบ Cohen's d_z และการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบย้อนหลัง (Post Hoc Power Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/83.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของกิจกรรมการเรียนรู้ ($n = 24$)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1. กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับตนเองและครอบครัว	36.00	30.58	0.93	84.95
2. กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับชุมชนและประเทศด้านสิ่งแวดล้อม	36.00	30.75	0.44	85.42
3. กฎหมายแรงงานและภาษีอากร	36.00	31.08	0.97	86.34
4. กระบวนการตรากฎหมาย	36.00	31.17	0.82	86.57
5. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ	36.00	31.50	0.98	87.50
6. บทบาทของสถาบันทางสังคม	36.00	32.04	0.75	89.00
7. ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	36.00	32.67	0.76	90.74
8. ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรม	36.00	33.50	0.66	93.06
รวม	288.00	253.29	3.30	87.95

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) ของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 8 กิจกรรม เท่ากับ 87.95 ($\bar{X} = 253.29$, S.D. = 3.30)

ตารางที่ 3 แสดงผลการหาประสิทธิภาพ โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด (E_1/E_2) ($n = 24$)

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	288.00	253.29	3.30	87.95
ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2)	40.00	33.46	2.25	83.65

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 87.95 และผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.65 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/83.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ทุกด้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ ($n=24$)

สมรรถนะ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	t	p	95%		d _z
							Lower CI	Upper CI	
1. ด้านความรู้									
ก่อนเรียน	40.00	23.58	พอใช้	2.43	41.9**	< .001	6.07	11.0	8.56
หลังเรียน	40.00	33.46	ดีมาก	2.25					
2. ด้านทักษะ									
ก่อนเรียน	7.00	4.33	บางครั้ง	1.27	10.7**	< .001	1.43	2.91	2.18
หลังเรียน	7.00	6.25	บ่อยครั้ง	0.68					
3. ด้านเจตคติและคุณลักษณะ									
ก่อนเรียน	5.00	2.83	บางครั้ง	0.27	33.6**	< .001	4.85	8.81	6.86
หลังเรียน	5.00	4.13	บ่อยครั้ง	0.25					
4. ด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้									
ก่อนเรียน	8.00	5.88	กำลังพัฒนา	0.54	21.1**	< .001	3.01	5.61	4.32
หลังเรียน	8.00	7.10	สามารถ	0.51					
5. ด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้ (นักเรียนประเมินตนเอง)									
ก่อนเรียน	5.00	4.00	สามารถ	0.40	7.46**	< .001	0.92	2.11	1.52
หลังเรียน	5.00	4.68	เหนือความ คาดหวัง	0.31					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน นักเรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองดีขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ทุกด้าน โดยมีขนาดอิทธิพลอยู่ระหว่าง 1.52-8.56 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบย้อนหลังด้วย G*Power ยืนยันความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ($n=24$) ด้วยค่า Power=1.00 และ $d_z=1.52$ ทั้งนี้ เนื่องจากการทดสอบการแจกแจงปกติด้วย Shapiro-Wilk พบว่า ข้อมูลบางมิติไม่เป็นโค้งปกติ จึงได้วิเคราะห์เพิ่มเติมด้วย Wilcoxon Signed-Rank Test ซึ่งให้ผลสอดคล้องกันทุกด้านที่ระดับนัยสำคัญ .01 และรายงานช่วงความเชื่อมั่น 95% (95% CI) ของความแตกต่างระหว่างคะแนน ก่อนและหลังเรียนทุกมิติ

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองดีขึ้น รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/83.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างและพัฒนาเครื่องมืออย่างเป็นระบบ ทั้งการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้แบบเดี่ยว (1:1) และแบบกลุ่ม (1:10) สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2561) ที่ยืนยันว่า ขั้นตอนเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งในการหาประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ค่า E_1 มีคะแนนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในกิจกรรมที่ 1-8 สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ ทองจีน (2560) ที่สะท้อนการยืนยันดังกล่าวว่า กิจกรรมถูกออกแบบให้มีลำดับขั้นจากง่ายไปยาก รูปธรรมไปนามธรรม ทำให้ผู้เรียนสะสมความรู้ ทักษะ และเจตคติได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนค่า E_2 ที่สูงกว่าเกณฑ์ เป็นเพราะความรู้ที่เรียนผ่านฉากทัศน์มีความคงทน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bektaş (2020) ที่พบว่า การเรียนรู้ผ่านการสร้างและนำเสนอฉากทัศน์ก่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ และผลการศึกษาของ เจนศึก โพธิศาสตร์ และคณะ (2568) ที่พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 72.63/75.44 ผ่านเกณฑ์ 70/70 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองดีขึ้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.48 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งระหว่างและเมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองดีขึ้นทุกด้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทุกข้อ อาจเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้มีการนำเสนอฉากทัศน์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง เช่น การใกล้เคียงมรดกในครอบครัว หรือการร่างกฎหมายแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน พร้อมมอบหมายบทบาทให้ผู้เรียน ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาที่กระตุ้นแรงจูงใจภายในให้ค้นหาความรู้ใหม่ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ของ Piaget (สุมาลี ชัยเจริญ, 2559) จากนั้น ในขั้นวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้เรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามบทบาทเปิดพื้นที่รอยต่อแห่งพัฒนาการตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมของ Vygotsky (ทิสนา แคมณี, 2566; สมร ทวีบุญ, 2560; สุมาลี ชัยเจริญ, 2559) ขณะที่การใช้เทคโนโลยีทำหน้าที่เชื่อมต่อเครือข่ายความรู้จากการสืบค้น สอดคล้องกับทฤษฎีเชื่อมโยงนิยมของ Siemens (ดนุลา จามจุรี, 2564) ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สะท้อนได้จากสมรรถนะด้านความรู้ที่พัฒนาจากระดับพอใช้เป็นระดับดีมาก เนื่องจากฉกทัศนทำให้ความรู้ไม่ใช่สิ่งนามธรรม แต่เกิดความเข้าใจเชิงลึกจากบทบาทที่ได้รับ (Bektaş, 2020; Fuentes-Moreno et al, 2020)

สำหรับขั้นตัดสินใจและเผชิญผลลัพธ์ ผู้เรียนได้ฝึกเลือกแนวทางปฏิบัติโดยยึดประโยชน์ส่วนรวม เช่น ฉกทัศนพิทักษ์สาธารณสุขสมบัติในเวทีประชาพิจารณ์ ทำให้พัฒนาทักษะการเข้าใจสิทธิมนุษยชนและค่านิยมประชาธิปไตยได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้เชิงเนื้อหา (Coello Briones et al, 2025) จะเห็นได้จากสมรรถนะด้านทักษะ รวมทั้งเจตคติและคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ระดับบ่อยครั้ง และท้ายสุดในขั้นสะท้อนคิดสู่ความเป็นพลเมือง ที่ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์จากฉกทัศนสู่ชีวิตจริงผ่านกิจกรรม เช่น กิจกรรม World Café ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ได้ในชีวิตจริง ส่งผลให้สมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทุกด้านหลังเรียนพัฒนาขึ้นไปสู่ระดับสามารถที่ประเมินจากครู และระดับเหนือความคาดหวังที่ผู้เรียนประเมินตนเอง ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนประเมินสมรรถนะตนเองสูงกว่าที่ครูประเมินอธิบายได้ด้วยแนวคิดที่ว่า สมรรถนะภายใน เช่น แรงจูงใจ ที่ผู้เรียนรับรู้ได้ดีกว่าผู้สังเกตภายนอก (รัชฎาธิพย์อุปถัมภ์ประชา, 2562) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในทักษะและสมรรถนะของตนเองได้อย่างชัดเจน และลึกซึ้งกว่ามุมมองของผู้ประเมินภายนอก อย่างไรก็ตาม การประเมินตนเองอาจไม่สามารถบ่งชี้พฤติกรรมในอนาคตได้ (Kahne & Spote, 2008) จึงควรมีการวิจัยติดตามผลในระยะยาวต่อไป

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมในการตีความผลการวิจัย คือ การใช้แบบแผนวิจัยกลุ่มเดียว เนื่องจากโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารณราชวิทยาลัย อุบลราชธานี เริ่มเปิดทำการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2567 ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียนเท่านั้น ทำให้งานวิจัยนี้ไม่สามารถแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้ จึงอาจทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ผลของการทดสอบซ้ำหรือวุฒิภาวะตามธรรมชาติของผู้เรียน รวมถึงบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารณราชวิทยาลัย ซึ่งมีศักยภาพสูงและมีความเป็นเอกพันธ์ทางวิชาการสูง ส่งผลให้ความแปรปรวนของคะแนนต่ำ และทำให้งานวิจัยนี้มีค่าสูง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ด้วยอำนาจการทดสอบย้อนหลังที่มีค่า 1.00 ช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ว่า ผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวคือ หากผู้เรียนมีการประเมินตนเองสูงกว่าความเป็นจริง อาจถือว่ามีความลำเอียงเกิดขึ้น (จุฑาภรณ์ มาสันติยะ, 2565) ทั้งนี้ Coopmans et al (2020) ระบุว่า ผลลัพธ์ด้านสมรรถนะพลเมืองนั้น ได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศในห้องเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนด้วย มิใช่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรใช้แบบแผนที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายบริบทมากขึ้น เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

จากผลการประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทุกด้าน ผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทัศนเป็นฐานที่บูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผ่าน 4 ขั้นตอนของกิจกรรม สามารถเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ สอดคล้องกับ Westheimer & Kahne (2004) ที่ระบุว่า การบูรณาการสถานการณ์จริงเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ช่วยพัฒนา

ทั้งมิติการมีส่วนร่วม และการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้อย่างสมดุล ทั้งนี้ Jerome et al (2024) ยังพบว่า ผลของกิจกรรมมักสอดคล้องกับเนื้อหาที่ได้รับการออกแบบมาโดยตรง คือการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งเป้าหมายเฉพาะด้านจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ในด้านนั้น ๆ อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชณัฐภา มีเพียร (2563) วัชพล ตุลยวิไลกุล และวัชรพงศ์ ศิริมาสกุล (2567) และ Joaquin & Hermosa (2023) ที่ระบุว่า การออกแบบฉากทัศน์ที่ใกล้ชิดผู้เรียนช่วยเชื่อมโยงทฤษฎีกับชีวิตจริงและพัฒนาทักษะที่ประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิศิษฐ์พร บุตรกุล และอังคณา ตุงคะสมิต (2568) ศุภชัย สมนวน (2565) สุดารัตน์ เสมอใจ และจักราวุธ บุษดี (2568) อัสหะมะ หะยียูโซะ (2565) และ Wood et al (2018) ที่ระบุว่า การใช้สถานการณ์ปัญหาจริงบูรณาการกับการเรียนรู้ทั้งด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัยร่วมกับการลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและตั้งคำถามกระตุ้นความคิด สามารถเปลี่ยนแปลงสมรรถนะได้

กล่าวได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน ถือเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่เป็นนามธรรม นำไปสู่การปฏิบัติจริงเชิงสังคมที่เป็นรูปธรรมได้ ข้อค้นพบสำคัญ คือ การนำผู้เรียนเข้าสู่สถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน เพื่อเผชิญกับความขัดแย้งทางคุณค่าและต้องตัดสินใจร่วมกันนั้น สามารถพัฒนาทั้ง มิติพุทธิพิสัยและขัดเกลাজิตพิสัยไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกจิตสำนึกสาธารณะในกลุ่มผู้เรียนที่ มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิทยาศาสตร์ ให้เกิดสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ ผ่านการบูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนั้น ในการนำไปใช้ ครูผู้สอนควรเลือกฉากทัศน์ที่เป็นประเด็นปัญหาใกล้ตัว และออกแบบสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ ผูกตัดสินใจพร้อมทั้งเผชิญผลลัพธ์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน

1.2 การนำโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานทั้ง 4 ขั้นตอน ไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลกับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น หรือในบริบทโรงเรียนทั่วไปที่มีความหลากหลาย ครูผู้สอน ควรปรับความซับซ้อนของฉากทัศน์ บทบาทสมมติ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และระยะเวลา ให้สอดคล้อง กับระดับศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างนักเรียนโรงเรียนประจำกับโรงเรียนทั่วไป เพื่อตรวจสอบว่าบริบทของโรงเรียนส่งผลต่อสมรรถนะ ความเป็นพลเมืองตื่นรู้หรือไม่

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลระหว่างการใช้ฉากทัศน์ที่ครูออกแบบกับการให้ผู้เรียนร่วมสร้างฉากทัศน์จากปัญหาในชุมชนของตนเอง เพื่อศึกษาว่าความเป็นเจ้าของฉากทัศน์ส่งผลต่อสมรรถนะความเป็นพลเมืองต้นรู้สูงขึ้นหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก นาคสุทธิ, กฤติยาภาณุจัน คงนุ่น, กฤษณพงศ์ ทองคำ, กันต์ธิตัต ศรีใจวงศ์, ชนสรณ์ มาสุข และ สติพร เชาวนชัย. (2567). รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเจเนอเรชั่นอัลฟ่า. *Journal of Applied Education*, 2(4), 41 - 56.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ทุกช่วงชั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬารัตน์ มาสันเทียะ. (2565). ความลำเอียงในการประเมินตนเอง Self-evaluation Bias. *วารสารการวัดผล การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 28(2), 1 - 12.
- เจนศึก โพธิศาสตร์, ประธาน ประจวบโชค, สุรยศ ทรัพย์ประกอบ, พิชชา ดอกไม้ และ ดาวใจ ดวงมณี. (2568). การพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการเป็นพลเมืองต้นรู้ที่มีสำนึกสากลสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยชุดกิจกรรมบูรณาการบริบทเป็นฐานในรูปแบบออนไลน์ระบบเปิด ผสมผสานการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 20(1), 163 - 178.
- ชนัญญา มีเพียร. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน วิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Chanatda.Mee.pdf>
- ดนุลา จามจุรี. (2564). การออกแบบการเรียนรู้: แนวคิดและกระบวนการ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด นำกังการพิมพ์.
- ทิศนา แคมณี. (2566). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 26. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จรรย. (2561). เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- รัชฎาธิปไตย อุปถัมภ์ประชา. (2562). สมรรถนะของนักทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพ Competencies of Human Resources Professional. *วารสารการจัดการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 8(2), 122 - 135.
- วัชพล ตูลยวิไลกุล และวัชรพงศ์ ศิริมาสกุล. (2567). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสาร สังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(7), 208 - 217.
- วิศิษฐ์พร บุตรกุล และอังคณา ตุงคะสมิต. (2568). การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการรับใช้สังคมร่วมกับเทคนิคเพื่อคู่คิดสี่สาย (THINK-PAIR-

- SQUARE) ในรายวิชา ส32101 สังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสาร
บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 12(3), 249 - 258.
- ศุภชัย สมนวน. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริม สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่
เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. [ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ]. <https://hdl.handle.net/20.500.14740/52629>
- ศุภลักษณ์ ทองจีน. (2560). เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การออกแบบและการจัดการเรียนรู้.
ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สมร ทวีบุญ. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ร้อยเอ็ด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). แนวทางในการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education)
ตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2568 จาก
<https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/2142>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>
- สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา. (ม.ป.ป.). วิสัยทัศน์ พันธกิจ และภารกิจ โรงเรียน
วิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2568, จาก
http://www.esab.obec.go.th/?page_id=3043
- สุดารัตน์ เสมอใจ และจักรวาล บุชดี. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จาก
ประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา
ตอนต้น. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4(2), 157 - 173.
- สุทธิวรรณ ดันดิรจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. Veridian E-Journal,
Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 2843
- 2854.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2559). การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท
เพ็ญพรินต์ติ้ง จำกัด.
- อัสหมะ หะยียูโซะ. (2565). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ
ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. <https://kb.psu.ac.th/server/api/core/bitstreams/ba123fd7-7824-42c4-9560-f9e99e3fa1d9/content>

- Bektaş, Ö. (2020). Scenario-based Learning in Developing Professional Competences of Social Studies Pre-service Teachers. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 9, 1069 – 1125. doi: <https://doi.org/10.35826/ijoecc.173>
- Coello Briones, E. V., Vera Perero, M. D. R., López Lema, E. M., Poma Cuenca, V. M., García Cabrera, N. M. & Arias Pincay, P. B. (2025). Aprendizaje Basado en Problemas Sociales y Simulaciones Democráticas para la Formación de una Ciudadanía Crítica en Bachillerato. *Revista Científica Multidisciplinaria Tsafiki*, 2(2), 555 - 584. doi: <https://doi.org/10.70577/0cgs6c61>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2nd edition. Lawrence Erlbaum Associates.
- Coopmans, M., ten Dam, G., Dijkstra, A. B. & van der Veen, I. (2020). Towards a Comprehensive School Effectiveness Model of Citizenship Education: An Empirical Analysis of Secondary Schools in the Netherlands. *Social Sciences*, 9(9), 1 - 29. doi: <https://doi.org/10.3390/socsci9090157>
- Della Volpe, V. (2024). Scenario-based learning: An Inclusive Methodology. *IOSR Journal of Research & Method in Education*, 14(6), 1 - 5. doi: <https://doi.org/10.9790/7388-1406060105>
- Errington, E. P. (2010). Preparing Graduates for the Professions: Achieving Employability through the Exploration of Near-world Scenarios. *Interdisciplinary Social Sciences*, 5(5), 1 - 10.
- Fuentes-Moreno, C., Sabariego-Puig, M. & Ambros-Pallarés, A. (2020). Developing Social and Civic Competence in Secondary Education through the Implementation and Evaluation of Teaching Units and Educational Environments. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7(39). doi: <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0530-4>
- Jerome, L., Hyder, F., Hilal, Y. & Kisby, B. (2024). A Systematic Literature Review of Research Examining the Impact of Citizenship Education on Active Citizenship Outcomes. *Review of Education*, 12, e3472. doi: <https://doi.org/10.1002/rev3.3472>
- Joaquin, L. L. & Hermosa, J. P. (2023). Scenario-based learning approach for enhancing the critical thinking skills of Grade 9 students in Araling Panlipunan. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 4(5), 1708 - 1715. doi: <https://doi.org/10.11594/ijmaber.04.05.31>

- Kahne, J. E. & Sporte, S. E. (2008). Developing Citizens: The Impact of Civic Learning Opportunities on Students' Commitment to Civic Participation. *American Educational Research Journal*, 45(3), 738 - 766. doi: <https://doi.org/10.3102/0002831208316951>
- Westheimer, J. & Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237 - 269. doi: <https://doi.org/10.3102/00028312041002237>
- Wood, B. E., Taylor, R., Atkins, R. & Johnston, M. (2018). Pedagogies for Active Citizenship: Learning through Affective and Cognitive Domains for Deeper Democratic Engagement. *Teaching and Teacher Education*, 75, 259 - 267. doi: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.07.007>
- Zabun, E. (2025). Active Citizenship in Social Studies Curriculum: Dimensions, Strategies, and Gradual Development. *The Journal of International Social Studies Education*, 7(1), 78 - 93.